

Københavns Universitet

Rettsmeklingsaftaler – rammer, detaljeringsgrad og innhold

Mykland, Solfrid; Adrian, Lin

Published in:
Kart og Plan

Publication date:
2017

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Mykland, S., & Adrian, L. (2017). Rettsmeklingsaftaler – rammer, detaljeringsgrad og innhold. Kart og Plan, 77(1432), 347-359.

Rettsmeklingsavtaler – rammer, detaljeringsgrad og innhold

Solfrid Mykland og Lin Adrian

Vitenskapelig bedømt (refereed) artikkel

Solfrid Mykland and Lin Adrian. Court-connected mediated agreements – context, level of detail and content

KART OG PLAN, Vol. 77, pp. 347–359, POB 5003, NO-1432 Ås, ISSN 0047-3278

There is little knowledge about the content of agreements reached in court-based mediation. In this article, we analyze the contents of 134 such agreements from Norway and Denmark. We develop three categories of agreements with different levels of complexity in the degree of detail in the provisions: simple, moderate and advanced. We also develop three categories of content: (1) substantive issues, (2) procedures and (3) safeguarding. At the end of the article we discuss our findings and their implications.

Keywords: court-based mediation agreements, Dispute Act, procedural elements, safeguarding, enforceability, settlement

Solfrid Mykland, PhD, Land consolidation judge, Nord- and Midhordland land consolidation court, Statens Hus, NO-5015 Bergen, E-mail: solfrid.mykland@domstol.no

Lin Adrian, PhD, Associate Professor, Faculty of Law, University of Copenhagen, E-mail: lin.adrian@jur.ku.dk

1. Innledning

Rettsmekling har vært gjenstand for omfattende forskning de siste tiårene. Studier viser blant annet at ordningen har noe varierende,¹ men gjennomgående høy forliksprosent,² at partene typisk er fornøyde med prosessen,³ og at partene sparer tid og penger i forhold til å ta konflikten til en domstol.⁴ Videre vet vi at partene følger slike avtaler i større grad enn det de gjør når de får en dom.⁵ En stor mangel ved meklingsforskningen er imidlertid at den sjelden viser frem

eller bygger på innholdet i selve avtalene som er inngått. Internasjonale studier har typisk brukt annenhånds informasjon fra spørreskjema eller intervjuer av partene eller meklere, om deres opplevelse av avtalene, eller det fokuseres kun på forliksprosenten.⁶ Vi har hver for oss samlet inn rettsmeklingsavtaler i Norge og Danmark og har tidligere gjort separate studier av disse. I disse studiene fant vi stort mangfold i avtalenes innhold og avtalene inneholdt elementer som lå utenfor de rettslige påstandene til

1. Se f.eks. Wall, J.A. og Dunne, T.C. (2012). Mediation Research: A Current Review. *Negotiation Journal* 28(2): s. 217–244 og Wissler R.L. (2004). The Effectiveness of Court Connected Dispute Resolution in Civil Cases. *Conflict Resolution Quarterly*, 22 (1–2):55–88.
2. Adrian, L. (2016). The Role of Court-Connected Mediation and Judicial Settlement Efforts in the Preparatory Stage. In: Ervo L, Nylund A (eds) *Current Trends in Preparatory Proceedings: A comparative Study of Nordic and Former Communist Countries*, Springer, Cham, s. 209–231; Dwight G (2002). Is Legal Mediation a Process of Repair-or Separation? An Empirical Study and Its Implications. *Harvard Negotiation Law Review* 7:, s. 301–336.
3. Se f.eks. Knoff R.H. (2001) Raskere? Billigere? Vennligere? – Evaluering av prøveordning med rettsmekling. Rapport fra Justisdepartementet, Oslo.; Roepstorff J. og Kyvsgaard B. (2005) Forsøg med retsmægling – en evalueringsrapport. Justitsministeriets Forskningsenhed, København; Wall og Dunne (2012).
4. Knoff (2001); Pel, M. og Combrink, L. (2011). Referral to mediation by the Netherlands Judiciary. *The Judiciary Quarterly* 30.
5. McEwen C.A. og Maiman, R.J. (1984). Mediation in small claims court: Achieving compliance through consent. *Law & Society Review* 18(1): s.11–50; Lawrence, A., Nugent, J. og Scarfone, C. (2007). The effectiveness of Using Mediation in Selected Civil Law Disputes: A Meta-Analysis. *Canadian Department of Justice*.
6. Wall og Dunne (2012).

partene.⁷ Ervasti fant også i en studie av finsk rettsmekling at avtalene til en viss grad inneholdt elementer som gikk ut over de rettslige påstandene i saken.⁸ Vi har kombinert dataene fra Norge og Danmark, totalt 134 rettsforlik, for å lage nye og mer avanserte analyser. Vi har i tidligere artikler analysert avtalene for kreativitet og funnet at 2/3 av avtalene hadde et innhold som gikk ut over partenes opprinnelige påstander.⁹ Vi har i en annen artikkel analysert avtalenes språklige utforming og funnet at avtalene formuleres i en svært juridisk språkdrakt.¹⁰ I denne artikkelen bidrar vi med ny og mer inngående kunnskap om det faktiske *innholdet* i rettsmeklingsavtaler. Vi viser i artikkelen hvilke mønstre vi har funnet i disse avtalene både med hensyn på utforming (detaljering) og kategorisering av det tekstlige innholdet.

I det videre beskriver vi først kort de rettslige rammene for innhold av rettsforlik. Vi tar deretter for oss de ulike metodiske valgene vi har gjort, før vi viser funnene og avslutter med en diskusjon av disse.

2. Rettslige rammer for rettsforlikenes innhold

Norske og danske rettsmeklingsprosesser har en svært liknende rettslig ramme. Den danske rettsmeklingsordningen er i all hovedsak modellert etter den norske,¹¹ og opplæringen av rettsmeklerne foregår i begge

land med utgangspunkt i en tilretteleggende tilnærming.¹² Et viktig formål med rettsmeklingsordningen i begge land er at partene skal finne gode løsninger som ivaretar deres interesser og behov på en bedre måte enn det en dom typisk gjør, og at løsningene dermed kan skreddersys til de problemene som partene kommer til domstolen med.¹³

De konkrete kravene til innholdet av rettsforlik i Norge finner vi i tvl.¹⁴ § 19-11. Rettsforliket skal som hovedregel føres inn i rettsboken (1.ledd),¹⁵ det skal undertegnes av alle parter, samt rettens medlemmer (2. ledd),¹⁶ videre skal retten påse at forliket angir nøyaktig det partene er enige om, og at det ikke strider mot offentlige hensyn som begrenser partenes rådighet (3. ledd første punktum). Hvis forliket skal oppfylles må retten påse at det settes en oppfylingsfrist (3. ledd annet punktum). Endelig skal partene, før inngåelsen av rettsforliket, orienteres om virkningen av et rettsforlik (3. ledd siste punktum).

Rettsforliket skal føres i rettsboken slik at det får den samme rettslige statusen som en dom. Det vil da også bli offentlig, jf. tvl. § 14-2 første ledd. Dersom det ikke føres inn i rettsboken får det kun avtalerettslig status mellom partene, og følger i så fall de avtalerettslige reglene for gyldighet og gjennomføring.

Skoghøy (2010:38) legger til grunn at partene kan inkludere de elementene de ønsker i et rettsforlik, men utdyper at det sentrale

7. Mykland, S., Rognes, J.K., Sky, P.K., Hoddevik, C. L. og Laskemoen, L. M. (2009). En studie av rettsforlik i norske tingretter — om konflikttransformasjon i rettsmeklingsprosessen. *Kart og Plan* 69: 237–235.; Adrian, L. (2012). *Mellom rettsog og rundbordssamtale – retsmægling i teori og praksis*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
8. Ervasti, K. (2011). Utveklingslinjer för rättsmedling i Finland. *JFT* (3): 267–289.
9. Adrian, L. og Mykland, S. (2014). Creativity in Court-Connected Mediation. *Negotiation Journal* 30(4): 421–439.
10. Mykland, S. og Adrian, L. (2015). Alternative løsninger i juridisk språkdrakt – språklige kjennetegn ved rettsmeklingsavtaler i Norge og Danmark. I Kjør A.L., Adrian L., Cederstrøm C.B., Engberg J., Gabrielsen J., Rosenmeier M., Schaumburg-Muller S. (eds) *Retten i sproget, Samspillet mellom ret og sprog i juridisk praksis*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København, s. 73–88.
11. For en nærmere sammenlikning av den norske og danske rettsmeklingsordning, med fremhevelse av de få forskjeller som finnes, se Adrian, L. (2012), s. 75–80.
12. I Danmark, se feks. *ibid.*, s. 66–68 og i Norge, se feks. Ot.prp. 41 (1995–1996) s. 2 og 7 og Rett på sak – Lov om tvisteløsning (tvisteloven). NOU 2001:32.
13. For Norge; se blant annet forarbeidene, Ot.prp. 41 (1995–1996), og Ot.prp. 51 (2004–2005). For Danmark se justisminister Lene Espersen fremsettelse av Lovforslag nr. 17 av 28. november 2007 om ændring af retsplejeloven, lov om retsafgifter og arveloven (Retsmægling mv.).
14. Lov om meklings og rettergang i sivile tvister. Lov av 17. juni 2005 nr. 90 (tvisteloven). Korttittel: tvl.
15. Ut fra tvl. § 8-5 sjette ledd kan partene velge selv om de ønsker å inngå en avtale som et utenrettslig- eller rettslig forlik. Hvis forliket ikke tas inn i rettsboken blir det et utenrettslig forlik og unntatt offentlighet.
16. Det er nytt med tvisteloven at også dommeren (rettsmekleren) må signere rettsforliket. Regelen er ikke begrunnet i forarbeidene, men er antakelig tatt med for å skape ekstra høytid over forliket, samt at dommeren «kvitter» for å ha oppfylt sin tilsynsplikt med forliket (se mer om dette hos Robstad, A. (2015). *Sivilprosess*. 3. utg. Fagbokforlaget, s. 292–293).

er meklers opplysningsplikt i forhold til hvilken status de ulike avtaleelementene da har.¹⁷ De «ekstra» avtalepunktene får da virkning som en alminnelig avtale, og vil følge de alminnelige, avtalerettslige prinsipper.

I Danmark er rettsmekling i hovedsak regulert i Lov om rettens pleje §§ 271-279. Det følger av § 276, stk. 2 at rettsmekleren skal avslutte en rettsmekling hvis det er nødvendig for å forhindre partene i å inngå avtaler som innebærer straffbare forhold, eller er i strid med ufravikelig lovgivning.¹⁸ Utover dette er partene frie til å inngå de avtalene som de ønsker. Det er opp til partene selv å bestemme om de ønsker at en avtale som er inngått i en rettsmekling skal føres inn i rettsboken. Hvis den føres i rettsboken har den samme virkning som ethvert annet rettsforlik, og kan tvangsfullbyrdes, jf. Lov om rettens pleje § 478, stk. 1, nr. 2. Rettsforlik har imidlertid ikke rettskraft i dansk rett og diskusjonen i norsk, juridisk litteratur om rettskraft for de deler av en rettsmeklingsavtale som ikke var en del av det opprinnelige rettskravet, finnes dermed ikke i Danmark.¹⁹ Det er videre ingen formelle krav til rettsforlik i Danmark, jf. Lov om rettens pleje § 270.

De rettslige rammene for innholdet i rettsforlik gir et rammeverk for å kunne diskutere det innholdet som vi finner i rettsmeklingsavtaler.

3. Metode

Vi har analysert 134 rettsforlik fra rettsmeklinger i Norge og Danmark; 92 norske og 42 danske. I tillegg har vi både stevning og tilsvær fra samtlige saker. Vi har valgt å gjøre en felles heller enn en komparativ analyse av avtalene. En viktig grunn for dette er at vi ikke har funnet noen sentrale forskjeller mellom avtalene på tvers av landene. I et tidligere arbeid gjorde vi en statistisk analyse for å sjekke om det var nasjonale forskjeller i

kreativitet.²⁰ Det var ingen statistiske, signifikante forskjeller å finne. Meklingsordningene er del av svært like rettssystem og reguleringen av ordningen har mange felles trekk. Det er visse prosessuelle forskjeller mellom de rettslige rammene for rettsforlik i Norge og Danmark, som beskrevet ovenfor, men vi vurderer det slik at det ikke har noen betydning for selve innholdet av avtalene. Både i Norge og Danmark er det kun få innholdsmessige krav til rettsmeklede avtaler, og disse har også helt marginal betydning for det innholdet som avtalene har. Endelig er norsk og dansk språk så likt at avtalene kan analyseres uten å måtte oversettes.

Det er stor variasjon i meklingsfrekvens mellom ulike domstoler. Vi har derfor valgt å bruke det som kalles et strategisk utvalg fremfor et tilfeldig utvalg av domstolene som er med i studien.²¹ Det viktige var at domstolene som ble undersøkt hadde mest mulig erfaring med rettsmeklingsordningen, slik at vi fikk undersøkt avtaler som kom fra en systematisert praksis. Domstolene vi fikk avtaler fra i Norge ble plukket ut i samråd med det som den gangen het «Fagrådet for rettsmekling», og i Danmark ble *alle* domstoler som på det tidspunktet hadde erfaring med rettsmekling inkludert.

Vi samlet data fra fire tingretter i Norge og fire førsteinstans- og en ankedomstol i Danmark. Avtalene vi fikk var et tilfeldig utvalg i den forstand at vi fikk alle avtalene som var inngått i et tidsrom, definert av oss, i begge landene.

I Norge ble dataene samlet inn i 2008, og i Danmark fra 2008–2009. Det har ikke vært noen endringer i lovverket eller i andre rettslige rammer som regulerer rettsmeklingsordningen i noen av de to landene siden dette. Det har heller ikke vært noen kjente endringer i praksis siden dataene ble samlet inn.²² Det derfor ingen grunn til å tro at rettsforlikene i dag ser annerledes ut enn det de gjorde i 2008–2009, og vi mener at avtale-

17. Se også Bernt, C. (2011) *Meklerrollen ved mekling i domstolene*. Fagbokforlaget, s. 446–447.

18. Dette er mye det samme for norske forhold, jf. blant annet tvl. § 19-11 (3) og ugyldighetsreglene i avtaleloven.

19. Se Rammeskov Bang-Pedersen, U., Højlund Christensen, L. og Salung Petersen, C. (2017). *Den Civile Rettspleje*, 4. udg. Pejus, s. 615. hos Robstad, A. (2015). *Sivilprosess*. 3. utg. Fagbokforlaget, s. 292–293.

20. Adrian og Mykland (2014).

21. Frankfort-Nachimas, C. og Nachimas, D. (1996). *Research Methods in the Social Sciences*. St. Martin's Press.

22. Vi er også begge i jevnlig kontakt med domstolene og rettsmeklere som er tilknyttet disse. Gjennom undervisning, foredrag, og andre typer kontaktpunkter har vi sett mange eksempler på rettsforlik de siste årene, og alle har klare likhetstrekk med avtalene vi har i vårt datasett.

ne har samme gyldighet for rettsmekleres praksis i dag som da de ble samlet inn.

De kvalitative analysene som er gjort i denne artikkelen er delt i to deler. Først har vi utforsket variasjoner i avtalenes detaljering, deretter har vi utviklet tre ulike innholdskategorier. Vi vil beskrive hvordan vi har gjennomført disse analysene i det videre.

(1) Avtalenes detaljering

Da vi startet med å analysere avtalene så vi tidlig at det var stor variasjon i hvor komplekse de var, og hvor mange avtalepunkter som var tatt inn. For å kunne skille mellom de ulike typene avtaler, så utviklet vi et system for å telle detaljeringer i avtalene. Det vi har definert som én detaljering i avtalen, kan være av både praktisk og substansiell karakter, f.eks. kontonummer det skal betales inn på, hvor mye som skal betales eller hvem som er eier av noe. Vi vil kort illustrere hvordan vi talte detaljeringer med utgangspunkt i deler av meklings 68 som omtales under. Her bruker vi ulike numre satt i parentes for å vise hvordan de (her) i alt seks detaljeringene er talt:

1. Som fullt og endelig oppgjør i saken (1), betaler Hans Holm og Sønner AS (2) innen 29.mars 2012 (3) kr. 200.000 -tohundretusen- + mva. til Klara Klok (2). Beløpet overføres Klaras konto 1111 22 33333. (4) Ved forsinket betaling påløper forsinkelsesrente (5) etter forsinkelsesrentelovens § 3, 1. ledd, 1. punktum (6) fra forfall og til betalings skjær (5).²³

På bakgrunn av totalt antall avtaleelementer har vi utviklet tre kategorier med avtale typer, som har ulik grad av detaljering. Vi utviklet grensene for de ulike kategoriene etter en grundig studie av avtalenes karakter.

Vi startet med å kode de ti samme avtalene for å sikre at vi talte detaljeringer i avtalene på samme måte. Vi diskuterte de sakene der vi hadde talt forskjellig, og fant en felles måte å gjøre det på. Deretter kodet vi ca. halvparten av avtalene hver, og førte en loggbok der vi noterte ned avtaler der vi var usikre på tellingen. Dette omfattet totalt

ca. 5–10 % av avtalene som vi avslutningsvis diskuterte oss frem til enighet på.

(2) Utvikling av innholdskategorier

Da vi skulle gjøre den kvalitative innholdsanalysen av avtalene så brukte vi samme tilnærming som da vi analyserte detaljeringer av avtalene. Elementene kunne være både begreper fra meklingssteorien (deduktivt) eller begreper som vi fant egnet ut fra innholdet i seg selv (induktivt). Vi fant totalt 35 ulike innholdselementer i avtalene. Mange av elementene var nært beslektet, og på bakgrunn av vår kunnskap om avtaler og meklingssteori så laget vi en overordnet gruppering av elementene i tre kategorier.

I presentasjonen av funnene våre så har vi valgt å vise mye avtaletekst for å illustrere avtalene. Vi bruker derfor en «vis-og fortell» teknikk slik at leseren får en god innsikt i datamaterialet.²⁴ Dette gjør også forskningsprosessen vår transparent og leseren får en mulighet til å følge med på det vi har gjort. Det gir oss også mulighet for å presentere de unike dataene våre i ganske stor detalj.

Vi vil nå først vise eksempler på de ulike kategoriene av kompleksitet i avtalene (i punkt 4) og deretter vil vi beskrive og gi eksempler på hvordan selve innholdet ser ut (i punkt 5).

4. Avtalenes ulike kategorier av detaljering

Det utkrystalliserte seg tre grupper med avtaler ut fra grad av detaljering, og altså hvor omfattende og komplekse de var. Vi vil vise eksempler på de tre kategoriene som vi utviklet i det følgende:

(a) Enkel detaljeringsgrad (1–10 elementer) Den første avtalekategorien er rettsmeklingsavtaler med enkel detaljeringsgrad. Disse avtalene kjennetegnes ved at de på en kort og enkel måte avklarer partenes rettigheter og plikter til hverandre. Denne avtale typen kjennetegnes ved at det aller nødvendigste er spesifisert for å få avsluttet uoverensstemmelsen mellom partene. Innholdet i avtalene synes i stor grad å omhandle de

23. Denne og alle andre avtaler i artikkelen er anonymisert.

24. Golden-Biddle, K. og Locke, K.D. (1997). *Composing Qualitative Research*. Sage Publications.

rettslige tvistepunktene. Et typisk eksempel på en slik avtale er:

«**RETTSFORLIK**

1. Som fullt og endelig oppgjør i saken, betaler Hans Holm og Sønner AS innen 29. mars 2012 kr. 200.000 -tohundretusen- + mva. til Klara Klok. Beløpet overføres Klaras konto 1111 22 33333. Ved forsinket betaling påløper forsinkelsesrente etter forsinkelsesrentelovens § 3, 1. ledd, 1. punktum fra forfall og til betaling skjer.

2. Hver av partene bærer sine sakskostnader.

3. Saken begjæres hevet som forlikt. Partene frafaller forkynning av hevingskjennelsen.

Partenes underskrifter» (mekling 68)

(b) Moderat detaljeringsgrad (11–19 elementer)
Den neste avtalekategorien har moderat detaljeringsgrad. Denne typen avtaler har også typisk med elementene til den første, enkle avtalekategorien. I tillegg kjennetegnes denne kategorien av at det er ytterligere detaljeringer knyttet til enten de de praktiske- eller substansielle elementene. Detaljeringen av hvordan et beløp skal betales er gjerne større, og/eller det kan være inkludert enkle betingelser i avtalene. Detaljeringsgraden er altså noe høyere og vi finner ofte praktikaliteter som ikke kan tas med i en dom. I eksempelet som vist under er det f.eks. tatt med en ekstra part inn i avtalen. Konen til den ene parten skal være med på å avgjøre hvilket av de skisserte alternativene i avtalen som skal velges.

«**FORLIG**

Mellom undertegnede, bedrift A, [adresse] og part B, [adresse], er d.d, indgaaet følgende forlig:

Part B betaler den 9. september 2005 kr. 7.500,00 til bedrift A. Samme dato, 9. september 2012, leverer og monterer bedrift A én låge til part B, og såfremt lågens

farve accepteres af part Bs hustru, betales yderligere kr. 7.500,00 til bedrift A.

Accepteres farven, betales således i alt kr. 15.000,00 til fuld og endelig afgørelse af ethvert mellemværende mellem parterne, og accepteres farven ikke, betales alene kr. 7.500,00 til fuld og endelig afgørelse.

Parterne er enige om, at hver part bærer egne omkostninger, og at nærværende forlig begæres tilført retsbogen, således at dette er eksigibelt.

Parterne meddeler begge advokat C mandag den 20. september 2012, om saken er afgjort ved indbetaling af kr. 15.000,00 eller kr. 7.500,00.

København, den 14. september 2012, parternes underskrifter» (mekling 44)

(c) Avansert detaljeringsgrad (20+ elementer)
Den tredje og siste avtaletypen har avansert detaljeringsgrad. Denne avtaletypen kjennetegnes ved at den har 20 avtaleelementer eller flere. Her er det utførlige beskrivelser av både saklige forhold (f.eks. inngående beskrivelser av hvorledes et grenseforløp skal gå), detaljerte beskrivelser av hvordan et arbeidsforhold skal avsluttes, grundige betalingsplaner eller handlingsplaner for hvordan et arbeid skal utføres. Følgende er et eksempel på dette.

«**RETTSFORLIK**

1. Saken skal i sin helhet anses endelig oppe og avgjort ved inngåelse av dette rettsforlik.

2. Bedrift A betaler til sammen kr. 500.000,- til Bedrift B, Bedrift C og Bedrift D ved advokat Hans Holm.

Kr. 250.000,- forfaller til betaling senest innen 15. desember 2008, og de resterende kr. 250.000,- senest innen 1. mars 2012.

Senest innen 15. desember 2011 stilles bankgaranti for riktig betaling av sistnevnte beløp i Bank X. Garantien stilles som en påkravsgaranti.

3. Dersom første betaling og garantistillelse ikke finner sted innen 15. desember 2008 skal Bedrift A overføre den fysiske halvpart av gnr. 9 bnr. 110 i kommune Z som ligger nærmest bygg nr. 7 til Bedrift A, B og C.

4. Ved betaling og garantistillelse som nevnt i pkt 2 skal Bedrift A ha rett til å føre opp planlagt bygg på gnr. 9 bnr. 110. Det skal ikke kunne oppføres et større bygg.

Bnr. 110 skal deles ved en grense parallelt med langsider til bygg 7 og 9 – med avstand 10 m fra bygg 7 og 8 meter fra bygg 9 – og slik at grensen følger yttervegg på planlagt bygg. Bygget plasseres slik at det har en avstand på 2,5 m fra bygg nr. 9 og 4,5 m fra bygg nr. 7 forutsatt bygningsmyndighetenes samtykke. Bedrift A forplikter seg til på beste måte å søke om slik godkjenning og eventuelt påklage et negativt vedtak.

5. Eierne av gnr. 9 bnr. 110 godtar enhver bruksendring for bygg nr. 7.

6. De kr. 300.000,- som allerede er betalt av selger ansees som fullt og endelig oppgjør for de fremsatte krav om prisavslag og erstatning som er fremmet i saken.

7. Planlagt kjellertrapp flyttes slik at den kommer på den del av bnr. 110 som tilligger bygg 9.

8. Dette forlik kan tinglyses på gnr. 9 bnr. 110 i X kommune og skal ha første prioritet. Utgifter til kartforretning deles med en halvpart på hver.

Partene begjærer i fellesskap saken hevet som forlikt. Hver av partene bærer sine saksomkostninger. Forkynnelse av hevningskjennelsen og adgangen til å påanke denne frafalles.

Partenes underskrifter» (mekling 90)

De tre avtalekategoriene illustrerer bredden og variasjonen i avtalene som er analysert. De 134 avtalene fordeler seg i de ulike avtalekategoriene på følgende måte:

- 1) Avtaler med enkelt detaljeringsgrad: 47,8 %
- 2) Avtaler med moderat detaljeringsgrad: 29,8 %
- 3) Avtaler med avansert detaljeringsgrad: 22,4 %

Når vi studerer fordelingen av sakene i de ulike innholdskategoriene, så ser vi at det er størst andel avtaler med enkel detaljeringsgrad (nesten 50 % av datasettet). Dette betyr imidlertid også at over 50 % av datasettet har en moderat- eller avansert detaljeringsgrad. Ca. 30 % av avtalene har en moderat detaljeringsgrad, mens i overkant av 20 % av avtalene har en avansert detaljeringsgrad, der avtalene fremstår med det som vi kan kalle for høy grad av skreddersøm. I neste delkapittel ser vi nærmere på hva de ulike detaljeringene egentlig dreier seg om.

5. Det skriftlige innholdet i avtalene

Det skriftlige innholdet ble analysert og gruppert i tre overordnede kategorier for å få et overblikk over avtaleelementer og for å kunne bidra til å få en dypere forståelse av avtalene. Disse tre kategoriene er:

- 1) Saklig innhold (Hva er regulert?)
- 2) Prosedyrer (Hvordan er det regulert?)
- 3) Sikkerhetsventiler (Hvordan er det sikret?)

Hva som er regulert i avtalene knytter seg typisk (og iallefall delvis) til tvisten som opprinnelig ble krevd for retten. Det saklige innholdet er derfor kjerneinnholdet i avtalene og finnes derfor naturlig i dem alle. Det er det som partene avtaler å betale, levere, bytte, fikse, osv.²⁵ I tillegg til disse saklige elementene finner vi i 93 % av avtalene det vi kaller for prosedyrer, som sier noe om hvordan den

25. Totalt 17 av kategoriene har vi gruppert som elementer i den overordnede kategorien som kalles saklig innhold. Disse er som følger: Attester, Diverse, Forpliktelser til at gjøre noget, Fortrolighet, Handel, Intensjon om å komme videre, Penger, Renter, Rettsavklaring, Saksomkostninger delt likt, Saksomkostninger annen fordeling, Ting, Uklarheter, Unnskyldning, Utførelse av arbeid, Utførelse av tjenester, Verdifastsettelse.

konkrete enigheten skal gjennomføres. Det kan f.eks. være en plan for hvordan et beløp skal betales eller hvordan et arbeid skal utføres.²⁶ Den siste kategorien, som vi har kalt sikkerhetsventiler, finnes i ulike varianter i alle avtaler og er en gruppe elementer som på en eller annen måte sikrer at avtalen blir gjennomført og/eller at konflikten mellom partene avsluttes for godt.²⁷ Eksempler på

dette siste kan f.eks. være frister eller ulike betingelser. I avsnitt 5.1–5.3 vil vi vise konkrete eksempler på alle de tre hovedkategoriene. Vi har valgt ut elementer som vi mener er gode illustrasjoner for de ulike kategoriene og som gir mening både ut fra et rettslig perspektiv og et meklingsperspektiv. For å lette lesningen gir vi her en oversikt over eksemplene vi har valgt, samt deres hyppighet.

Tabell 1: Oversikt over avtaleelementer og forekomst i avsnitt 5.1–5.3.

Hovedkategori	Element	Forekomst i avtaler
1 Saklig innhold		
	Penger	90 %
	Ting	11 %
	Arbeid	10 %
	Attest	4 %
	Relasjon	10 %
2. Prosedyrer		
	Betalingsplan	34 %
	Handlingsplan	25 %
	Praktikaliteter	56 %
	Objektive kriterier	4 %
	Delavtaler	7%
3) Sikkerhetsventiler		
	Rettsbok	86 %
	Frister	82 %
	Betingelser	31 %
	Full og endelig	71 %

5.1 Saklig innhold

Ikke overraskende relaterer mye av innholdet i avtalene seg til den opprinnelige tvisten som partene krevde for retten. Når vi sammenlikner stevning og tilsvarende med den endelige avtalen som ble inngått, så finner vi imidlertid også en rekke elementer som *ikke* var del av den rettslige tvisten i utgangspunktet. Mange av elementene vi finner

kunne derfor ikke vært tatt inn som en del av en dom i saken.

Majoriteten av sakene inkluderer penger (betaling/kompensasjon) på en eller annen måte. I ca. 90 % av sakene kunne vi anslå økonomiske rammer for en betaling eller at penger var med som eget element. Vi ser at alle de tre eksemplene på avtaler i det forrige kapitlet involverer penger. De fleste av sake-

26. Totalt 9 av kategoriene er av prosedyremessig karakter. Vi har følgende kategorier her: Avtale om avtale etterpå, Betalingsplaner, Forespørsler, Handlingsplaner, Heving forkynnelse og anke, Objektive kriterier, Praktikaliteter, Saksomkostninger – retten bestemmer, Utsette til rettslig avgjørelse.

27. Totalt 9 av kategoriene relaterer seg til den overordnede kategorien «sikkerhetsventil». De elementene vi har her er: Betinget av avtale, Dobbelts endelig avslutning, Endelig avslutning, Hva nå hvis avtalen ikke oppfylles, I rettsbok, Tidsfrist 14 dager, Tidsfrist annet enn 14 dager, Tinglysning, Strafferenter.

ne i vårt datasett knytter seg til pengekrav, og det er derfor ikke så overraskende at så mange avtaler inkluderer penger. Et interessant poeng er imidlertid den store variasjonen som knytter seg til penger og betaling. Eksempler er at et beløp skal frigis, stilles som sikkerhet, utbetales som pensjon/stipend eller at en part overtar en annens gjeld. Avtaleutdraget under gir en god illustrasjon på dette:

«Part A overtar eiendommen og påhvilende gjeld. Han innhenter aksept fra banken på at part B ikke lengre er medansvarlig for lånet.» (mekling 37)

De saklige, substansielle elementene trenger ikke bare å omhandle penger, de kan også omhandle eiendommer eller andre gjenstander. Vi finner bestemmelser om ting i totalt 11 % av avtalene. Det kan f.eks. fremstå på følgende måte:

«Eiendommen overtages med det løsøre og tilbehør der forefindes pr. overtagedesdagen, idet Petrine Holm er berettiget til indtil 1.12.2007 at uttage det løsøre hun måtte ønske, bortset fra havetraktor som overtages af køberen.» (mekling 39)

I ca. 10 % av sakene blir partene enige om at arbeid skal utføres for å avslutte tvisten. Det opprinnelige kravet er da vanligvis knyttet til kompensasjon for arbeid som enten ikke er utført, eller at det ikke er utført på tilfredsstillende måte. I stedet for å løse tvisten ved å bli enige om et pengebeløp, så kan det eksempelvis være bestemmelser om hvordan en part skal reparere en vegg, bytte en dør eller lage en ny, arkitektonisk tegning (noen ganger i kombinasjon med penger). Et eksempel som illustrerer hvordan partene regulerer en slik type reparasjon er følgende:

«Dog skal Bedrift AS sjekke / utbedre murets utbedring på boligen, samt sørge for utbedring av mur mot postkassestativ.» (mekling 12)

En egen «saklig» kategori som vi kun finner i de norske avtalene er attestene.²⁸ I tvistene som handler om urimelige oppsigelser finner vi at det i ca. halvparten av de norske avtalene er inkludert formuleringer om en attest som del av løsningen (4 %). Et eksempel på dette er:

«DM utferdiger innen 22.12.08 til SH ny arbeidsattest med følgende tillegg som nytt 3. avsnitt: Arbeidstaker A er lett å samarbeide med, og har kommet godt overens med butikkens ansatte. Hun er engasjert og innsatsvillig.» (mekling 134)

En slik type attest ville partene ikke kunne få gjennom en ordinær dom. Attestene er derfor et godt eksempel på en dimensjon som gir en personlig detaljering av rettsmeklingsavtalene, og som det ikke kan knyttes noen form for rettskraft- eller tvangskraft til.

Det siste temaet vi vil inkludere her er knyttet til relasjonelle elementer. Vi finner slike elementer i ca. 10 % av avtalene.²⁹ Dette er avtaleelementer som direkte eller indirekte oppfordrer partene til å legge konflikten bak seg, se fremover, eller det kan finnes uttrykk for anger.³⁰ Eksempler på dette er følgende:

«Partene er enige om å sette strek over uttalelser som er falt og som har skapt et dårlig forhold mellom partene. Disse uttalelser skal anses som glemt.» (mekling 35)

«Bedrift X erkjenner at arbeidstaker Y uberettiget ble utestengt fra sitt arbeid fra 26.3.04, og at hun deretter uberettiget ble permittert med virkning fra 2.5.04. Utestengelsen og permitteringen må anses som en faktisk (formløs) oppsigelse som vil være usaklig og ugyldig iht. arbeidsmiljøloven § 15-5 og § 15-7. Bedrift X beklager de belastninger dette har medført for arbeidstaker Y.» (mekling 60)

28. I Norge er det også vanlig at det gis en attest når et arbeidsforhold opphører. Dette er ikke vanlig i Danmark.

29. Vi har her samlet to elementer i ett: Intensjon om å komme videre og Unnskyldning, da begge har relasjonelt perspektiv.

30. Det å inngå en avtale kan i seg selv være et relasjonelt uttrykk. Partene velger å avslutte konflikten på en vennligere måte enn å få en avgjørelse gjennom en ordinær, rettslig prosess.

Det første eksempelet illustrerer at partene ønsker å legge konflikten bak seg. De anerkjenner at konflikten har hatt en effekt på relasjonen deres og ønsker at dette skal endres til noe bedre. Elementer som dette uttrykker betydningen av å løse en konflikt på en slik måte at relasjonen mellom partene påvirkes på en positiv måte. Det andre eksemplet er mer et unntak. Vi ser en tydelig, skriftlig beklagelse for det som har skjedd mellom partene. Dette er den eneste konkrete, direkte beklagelsen som vi finner i de 134 avtalene. Den typiske måten å uttrykke «beklagelser» på er mer indirekte, som denne:

«Arbeidsgiver Y erkjenner at de særlige omstendigheter rundt opphøret av ansettelsesforholdet har medført en uforholdsmessig belastning for arbeidstaker og betaler i den anledning oppreisning med X.- kroner.» (mekling 123)

På bakgrunn av de ca. 40 rettsmeklingene vi har observert, så ser vi at partene i rettsmeklinger oftere uttrykker relasjonelle forhold underveis i en meklingsprosess enn de gjør det i selve avtalene. En forklaring på dette kan være at relasjonelle elementer er vanskelige å inkludere i de ordinære rettsavgjørelsene i domstolene. Dette er også tema det kan være utfordrende å regulere skriftlig, siden det fort kan oppleves som mistillit fra motpart dersom man f.eks. ønsker å avtalefeste at man skal spise middag sammen, gå en tur sammen eller andre hverdagslige aktiviteter. Ved å be om å kontraktsfeste slike forhold kan man i verste fall tenke seg at det kan bidra til en konflikteskalering mellom partene heller enn at det reduserer konfliktnivået.

5.2. Prosedyrer

I nesten alle avtalene er det inkluderte prosedyremessige elementer som regulerer og beskriver hvordan sentrale deler av avtalen skal gjennomføres eller hvordan man skal komme frem til en løsning.

Først skal vi se et eksempel på en betalingsplan:

«Part A skal betale kr 200 000 til X Borettslag innen 4 år og 10 mnd regnet fra januar

2008. Beløpet skal betales ved månedlige delbetalinger på kr 3 000 med forfall den 20. hver måned. Første delbetaling forfaller 20. januar 2008.» (mekling 120)

«1. Hermine Holm overtar siste felles bolig i Postkasseveien 6B, Stryn. Hun betaler til Hans Holm kr. 1 million mot skjøte senest den 1. februar 2009, Hans sitt båtlån skal ikke lengre være sikret i boligen, fra samme dato.

2. Hermine betaler innen 18. desember 2008 husleie for 2008 til Hans med kr. 35.000 -kronertrettifemtusen-. Hermine betaler husleie for januar 2009 til Hans med kr. 6.500 -kronersekstusenfemhundreinnen 5. januar 2009. Husleien betales til Hans konto nr. xxxxxxxxx.

3. Hans flytter ut sine eiendeler fra eiendommen innen 18. desember 2008 og leverer nøkler til eiendommen. Postadresse Postkasseveien fjernes.

4. Hermine sender finansieringsbekreftelse på kr. 1 mill. kroner til advokat Winther innen 8. desember 2008.» (mekling 121)

I de ulike avtaleeksemplene, hvor betalingsplaner finnes (34 %) så varierer detaljeringen, men det som er et felles mønster i avtalene er beskrivelsen av hvordan betalingen skal gjennomføres, ved å f.eks. dele opp beløpet, gi garantier eller ved å gi ulike frister, slik vi ser det i avtalene over.

I ca. 25 % av avtalene finner vi planer for hvordan noe skal gjennomføres. Vi har kalt disse for *handlingsplaner*. Typiske eksempler på slike avtaler er detaljer for hvordan et arbeid skal utføres, planer for hvordan fast eiendom eller rettigheter skal brukes, eller planer for å avslutte arbeidsforhold. Vi viser her et eksempel på en avtale der partene har blitt enige om at noen boliger og uteområdene deres skal settes i stand:

«Bedrift X skal foreta følgende kontroll / utbedringer på saksøkernes boliger:

a) Spalteåpningen for lufting over tak i raftekassene på samtlige hus skal kontrollere-

res. Spalteåpningen skal være 50 mm. Der-
som den er mindre skal dette utbedres.
Frist for ferdig utbedring settes til 1.no-
vember 2008.

b) Luftlekkasjer i leilighetene 98B og 112B
skal utbedres innen 15. november 2008.
Resultatet skal dokumenteres ved gjen-
nomføring av lufttethetsmåling – hvor det
er godtatt inntil lekkasjetall 4 – med 10 %
måleusikkerhet. Leilighetene 114B og 116B
skal utbedres på samme måte, men kon-
trolleres ikke.

c) Gatelys utbedres senest innen 1. oktober
2008 – jfr. rapport fra NTE av 9. mai
2007...» (mekling 103).

I stedet for kun å bli enige om en reparasjon
så har partene her satt en standard for når
en reparasjon er nødvendig og hvilke stan-
darder som må oppfylles for at dette skal
godtas. Denne avtalen illustrerer derfor også
hvordan handlingsplaner kan inkludere frister
som sikrer avtalene; et tema vi vil gå dy-
pere inn på under.

Det vi har kalt for enkle praktikaliteter
finner vi i ca. 56 % av avtalene. Denne kate-
gorien inkluderer en bred variasjon av ele-
menter som kan defineres som enkle praktiske/
hverdagslige aktiviteter for å få enighet
gjennomført. Det er svært mange ulike
eksempler på dette, f.eks. hvem som skal stå
for tinglysning, hvem som skal kopiere opp
noe eller levere noe, osv.

Avslutningsvis har vi inkludert to prose-
dyremessige kategorier som direkte bidrar
til å hjelpe partene med å komme til en avtale.
Objektive kriterier hjelper partene med å
inngå en avtale ved å f.eks. bruke eksterne
standarder, f.eks.:

«Sagsøger sørger for justering/eftersyn af
opvaskemaskine, således at denne kommer
til at virke på en måde, der kan godkendes
af Fødevarerkontrollen.» (mekling 23)

Det å bruke objektive kriterier er en velkjent
teknikk fra forhandlingsteori.³¹ Denne pro-
sedyren bidrar til at partene kan trekke på

en eksternt, godkjent og velkjent standard,
slik at de ikke selv må bli enige om be-
tingelser som noe skal godkjennes på bak-
grunn av.

Endelig, i en liten gruppe av avtalene (7%)
er det formuleringer som brukes for å redu-
sere kompleksiteten i avtalene, dvs. at deler
av saken som partene ikke blir enige om skal
tas ut av den endelige løsningen, f.eks. ved at
en domstol skal avgjøre den delen som er om-
tvistet, eller at partene skal avklare en del
av avtalekomplekset selv ved å inngå en av-
tale på et senere tidspunkt. Dette innebærer
at partene skriver en avtale om det som de
faktisk har blitt enige om i den aktuelle mek-
lingen, og utsetter deler av saken til et sene-
re tidspunkt. Vi skal vise noen eksempler på
hvordan dette kan gjøres, først variasjonene
i hvordan domstolene brukes til å forenkle
avtalene, deretter hvordan partene kan gjøre
dette selv.

I et lite utvalg av sakene (7%) beskrives
det at domstolene skal avklare deler av tvis-
ten. Dette foregår på to forskjellige måter;
enten at (1) domstolen avgjør en del av saken
på en gitt dato som blir bestemt av domstolen,
eller at (2) domstolen avgjør en del av sa-
ken om ikke partene har blitt enige innen en
gitt dato:

(1) «Partene er uenige om ektepakten un-
dertegnet 6. desember 2006 er gyldig. Ho-
vedforhandling til behandling av spørs-
målet er berammet til 17. desember 2008.»
(mekling 9).

(2) «Dersom det ikke oppnås enighet, blir
dette tvistepunktet gjenstand for behan-
dling i hovedforhandling berammet til
4. juni 2009.» (Mekling 66).

Den andre gruppen av saker, der partene
selv reduserer kompleksiteten, inngår det
som en del av avtalen at partene er enige om
å avklare deler av saken nærmere i ettertid.
Typiske eksempler på dette er:

«Partene skal før oppussing starter, bli eni-
ge om skriftlig hvordan kostnader til mate-
riell og arbeid fordeles.» (Mekling 111)

31. Fisher, R., Ury, W. og Patton, B. (1991). *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*, 2nd ed. Hough-
ton Mifflin.

«Innbo og løsøre fordeles etter nærmere avtale.» (Mekling 37)

5.3. Sikkerhetsventiler

Vi har funnet ulike former for sikringsmekanismer i de ulike avtalene. Det er minst to ulike formål med disse mekanismene: 1) å sikre seg at partene holder avtalene og 2) å forebygge fremtidige konflikter. I 86 % av avtalene anfører partene, at avtalen skal i rettsboken, og det gir store deler av avtalene en automatisk sikring i forhold til muligheten for tvangsgjennomføring, men likevel velger partene altså å inkludere sine egne sikringsmekanismer i tillegg til dette.

Som vi har sett i mange av avtaleeksemplene over er det utstrakt bruk av frister (82 % av avtalene), f.eks. i betalingsplaner og handlingsplaner. Deler av beløp skal være betalt innen gitte frister og ulike former for arbeid eller forpliktelser av ulike slag skal være utført innen andre frister. Noe av dette følger direkte av loven, men oftest er fristene noe som partene avtaler på egen hånd.

En annen måte å sikre avtalene på er ved å bruke ulike former for betingelser, som vi finner i 31 % av avtalene. Typiske eksempler på dette er at enten hele eller deler av avtalen er betinget av at noe skal skje, f.eks.:

«*Utbetalingen forutsetter at Peder og Mia Ås med familie fraflytter hytta innen 3.9.2008.*» (mekling 2)

«*Forliget er betinget av effektiv betaling.*» (mekling 28)

En annen, stor gruppe med elementer som bidrar til sikring av avtalene, er formuleringene som handler om at forliket er til «full og endelig avgjørelse». I nesten ¾ av avtalene (71 %) finner vi varianter av slike formuleringer. Eksempler på dette er:

«*Som fullt og endelig oppgjør.*» (mekling 133)

Et annet alternativ er når det beskrives at det er fullt og endelig oppgjør i anledning saken;

«*Partene har ikke mer å kreve av hverandre i anledning saken.*» (mekling 118)

og endelig er det en gruppe som presiserer at det er fullt og endelig avgjort for *ethvert mellomværende*:

«*Partene har med dette ikke noe ytterligere krav eller motkrav mot hverandre.*» (mekling 109)

Disse ulike formene for «sikringer» har vi som et felles begrep kalt for «sikkerhetsventiler». Betydningen av disse, med mer, vil vi drøfte videre i selve diskusjonen.

6. Diskusjon

Ved å analysere innholdet i de 134 norske og danske rettsforlikene har vi fått et lite gløtt inn i hvordan norske og danske rettsmeklingsavtaler ser ut. Fra tidligere forskning vet vi at en stor del av avtalene har mange kreative elementer,³² og at de har et kraftig juridisk uttrykk i språkdrakten de er forfattet i.³³ Gjennom å utforske den konkrete teksten i avtalene har vi nå blitt klokere på hvordan avtalene faktisk kan se ut, og hvilke overordnede kategorier eller mønster som synes å systematisk gjenta seg. Det er tydelig at de relativt vide rammene som lovgiver både i Norge og Danmark gir partene når de skal inngå avtaler i rettsforlik utnyttet. Avtalene inneholder mange forskjellige elementer som vi ikke vil finne i dommer avsagt av retten. Vi har ikke vært til stede i de rettsmeklingene som avtalene i vårt utvalg er inngått i, men ut fra avtalene å dømme er det ikke tvil om at avtalene i mange tilfeller er resultat av en prosess som er annerledes enn den tradisjonelle, rettslige behandlingen. Dette er jo også meningen ut fra det lovgiver i begge land har lagt opp til.

Ut fra analysene skiller den store graden av detaljering seg klart ut. I ca. halvparten av avtalene tas det inn en rekke ekstra elementer som helt åpenbart går ut over det opprinnelige tvistekravet mellom partene. Avtalene i studien er således et empirisk bevis på at mange rettsforlik er i tråd med det

32. Adrian og Mykland (2014).

33. Mykland og Adrian (2015).

teoretiske grunnlaget som rettsmeklingsordningen er bygget på, nemlig at det bygges på partenes interesser og behov når det utvikles avtaler. Partenes behov for å få løst sine tvister skal være førende for behandlingen. Det er derfor uten tvil at rettsforlik med detaljering utover tvistegenstanden både er ønskelig fra lovgivers side, samt nyttig for de involverte partene.

Ca. halvpartene av avtalene synes imidlertid ikke å være spesielt skreddersydd. Dette kan ha ulike forklaringer; enten ønsket ikke partene å inkludere noe mer i rettsforliket, de ønsket kun en avslutning av tvisten og ferdig med det. En annen forklaring kan være at partene og meklere ikke har klart å avdekke underliggende problemstillinger og adressere dem i prosessen. Siden det er så mye som nesten 50 % av avtalene som har en «enkel» detaljering, så tror vi at det fremdeles er mye ubrukt potensial for å skreddersy partenes avtaler i rettsmeklinger ytterligere. En bevisstgjøring av både rettsmeklere og parter om rettsmeklingens kreative fundament, rammer og potensial, mener vi kan bidra til å få dette til i enda større grad.

Et nærliggende spørsmål er hva som er «best» for avtalene, liten – moderat – eller avansert detaljeringsgrad? Her er det åpenbare svaret at dette «kommer an på». Det er partenes interesser og behov som er avgjørende for hvor detaljerte avtalene bør være. En viktig utfordring når avtalene blir svært detaljerte, er at det stadig blir rom for mer tolkning. Ethvert element som tas inn i en avtale kan i prinsippet bli gjenstand for tolkning om hva partene har ment i etterkant. Vi vet fra rettspraksis at mange rettsforlik i Norge kommer tilbake til domstolene for å få en klarhet i hva rettsforliket egentlig innebærer.³⁴ Dette er både uheldig og kostbart, både økonomisk (og psykisk) for partene. De norske, rettslige rammene gir derfor en nyttig veiledning når rettsforlik skal forfattes i den forstand at det skal fremgå nøyaktig og tydelig, hva partene har blitt enige om.

To av de overordnede kategoriene som vi finner i avtalene mener vi kan tolkes som bidrag til konfliktreduksjon og konfliktforebygging i enighetene. De prosedyremessige elementene er en oppskriftsmessig hjelp for å få gjennomført enigheten. Her ser vi fortrinnet i forhold til å få en dom, fordi partene i større detalj kan avtale hvordan betaling skal gjøres eller arbeid gjennomføres slik at det tilpasses partenes økonomiske- eller arbeidsmessige situasjon. Endelig bidrar de ulike sikringsmekanismene til at konflikten faktisk avsluttes, og også her får partene hjelp til å få ris bak speilet hvis den andre parten skulle finne på å bryte avtalen som blir inngått.

Det er viktig at partene er klar over hvilke «sikringsmekanismer» som knytter seg til deres konkrete avtale. Som vi har sett i gjennomgangen av det rettslige rammeverket så har rettsforlik i utgangspunktet samme rettskraftvirkninger som en dom i Norge; og det hører altså både tvangskraft og rettskraft til avgjørelsene.³⁵ Som vi har sett gjelder dette imidlertid kun for avtalepunktene i rettsforliket som knytter seg direkte til det opprinnelige rettskravet, og altså det som det ble startet sak om i utgangspunktet. Det betyr jo ikke at de andre avtalepunktene ikke kan tvangsgjennomføres, men da må partene gå til domstolene igjen med ny sak for å kunne bruke namsmyndighetene til å fullbyrde dette. Det er derfor viktig at partene blir orientert om hvilke rettslige virkninger de ulike avtalepunktene har som de inngår. Avtaler med mangelfull sikring fører fort til at domstolssystemet blir belastet med nye konflikter.

I norsk juridisk teori har det vært diskutert hvor mye *hele* avtalen må knytte seg til det opprinnelige kravet som ble sendt til domstolen for å kunne kalle noe et rettsforlik, og på 1990-tallet mente nok mange at krav og avtale burde være nært beslektet.³⁶ Nyere rettspraksis og nyere juridisk teori konkluderer imidlertid annerledes. I 2005 fastslo Høyesteretts kjæremålsutvalg at når

34. Et raskt søk på Lovdata (i september 2017) i databasen for sivile avgjørelser hos Høyesterett gav søkeordene «uklart rettsforlik» 62 treff. Samme søkeord hos Gulating Lagmannsrett sine avgjørelser gav 72 treff. Selv om ikke alle disse avgjørelsene kun knytter seg til uklarhetene i rettsforlik så gir dette en illustrasjon på at denne problemstillingen opptrer hyppig i norske domstoler.

35. Som vi har vist i de rettslige rammene i kapittel 2 er dette noe annerledes i Danmark.

36. Se f.eks. diskusjon hos Skoghøy, 1998:750 ff.

rettsforlik omfatter andre forhold enn det som var tvistegjenstand i saken, så begrenses rettskraftvirkningen til tvistegjenstanden.³⁷ Det konkluderes altså ikke med at rettsforliket i seg selv er ugyldig eller på annen måte uheldig. Også senere drøftinger i juridisk teori støtter Høyesteretts syn. Bernt (2011) legger til grunn at andre elementer enn det opprinnelige kravet kan inkluderes og uttaler at det for parter i rettsmeklinger i en del tilfeller har en viktig egenverdi at f.eks. en unnskyldning tas inn i et rettsforlik. Avtalens rettslige status er veldig sentral i rettsmekling, fordi et viktig funn i vår studie er at det er svært mange avtalepunkter som får status som en alminnelig avtale, ikke som et rettslig forlik. Det blir dermed et avvik mellom den forventningen som tittelen på avtalen gir (rettsforlik)– og de reelle, avtalerettslige virkningen som avtalen får mellom partene for de punkter som ikke kan knyttes til det opprinnelige rettskravet. Det er imidlertid viktig å poengtere at avtalen, for å kunne få status som rettsforlik, må inneholde aspekter av substansiell karakter. En avtale som kun regulerer en prosess for

videre forhandlinger, har Høyesterett sagt at *ikke* kan regnes for å være et rettsforlik.³⁸

På bakgrunn av våre data kan vi ikke si noe om grunnlaget for variasjonen i mønstre som vi finner i avtalene. Videre forskning kan f.eks. fokusere på *meklernes* påvirkning på dette; har meklernes stil og strategier påvirkning på innholdet i avtalene?³⁹ Har meklernes personlighet noen betydning? Hvordan påvirker prosessen utfallene, f.eks. om det brukes sær møter eller ikke i rettsmeklinger? Hvordan påvirker konfliktnivået innholdet i avtalene? Det er en rekke spørsmål her som fremdeles gjenstår å utforske – særlig knyttet til hva det er som påvirker kvaliteten i rettsmeklingsavtaler. Observasjoner av en rekke meklingsprosesser i kombinasjon med analyser av avtalene er en måte å få mer inngående kunnskap om disse mekanismene. For praktikere vil kunnskap om våre nåværende resultater, samt ny forskning, være verdifulle bidrag for å øke meklernes bevissthet rundt å bistå partene med å inngå avtaler som gjenspeiler deres interesser og behov, og samtidig bidrar til problemfri oppfyllelse av avtalens innhold.

37. Se f.eks. Rt. 2005, s. 985.

38. Se Rt. 1984 s. 757 ff.

39. Riskins Grid (Riskin, L.L., (1996). Understanding Mediators' Orientations, Strategies, and Techniques: A grid for the perplexed: *Harvard Negotiation Law Review*, (1),7-51.) kan eksempelvis være et utgangspunkt for å studere hvilken effekt meklernes strategier har på rettsmeklingsavtalene.